

Régiségek kortárs szemmel

Wes Anderson, Juman Malouf
és a cickánymúmia

BORDÁCS ANDREA

Kunsthistorisches Museum, Bécs, 2018. XI. 6. – 2019. IV. 28.

A múzeumok számára rendre nagy kihívást jelent, hogy a gyűjteményük anyagát hogyan tudják változatosan bemutatni. Különösen a raktárban tárolt műtárgyak sorsa okoz olykor bűntudatot. Ezért az intézmények időnként újrendezik az állandó kiállításait, vagy valami témára, korszakra felfűzve, időszakos tárlat keretében mutatják meg a különben a látogatói szemektől távol rejtőző kincseiket.

kortárs művészet iránt, gyűjteményének mélyebb megértéséhez kíván hozzájárulni. Az egyes tárgyak kontextusának átgondolásával gyakorlatilag friss, kortárs tekintetet keresnek a régiségekhez. 2012 óta rendszeresen hívnak meg nemzetközileg elismert művészeket a múzeumba kiállítani, rendezni, beszélgetni. A művészek, kurátorok és gyűjtők megbeszélései továbbra is a történelmi és kortárs művészet közötti kapcsolatra összpontosítanak, és feltárják a mai művészetet formáló hatásokat.

A *Kortárs művészek és helyük a történelmi múzeumokban* című projektnek három fő iránya van. Az egyik a *Modern mesterek*-sorozat, amelynek keretében híres modern vagy kortárs művészek monografikus kiállításait mutatják be. Elsősorban olyan alkotókra összpontosítanak, akik korábban nem voltak kiállítva Ausztriában. Minden eseményhez – ilyen volt az 2013. október 8-tól 2014. január 12-ig tartó Lucian Freud-kiállítás és a 2015. október 20. és 2016. január 10. között rendezett Joseph Cornell-tárlat is – komoly tudományos feldolgozó munka is kapcsolódik.

A holisztikus megközelítéssel szemben a *Theseus-templom-projekt* évente egyszer, a kortárs művészet egyetlen művére koncentrálnak: ezeket állítják ki a Volksgartenben található Theseus-templomban. A templomot 1819 és 1823 között építették, kifejezetten Antonio Canova *Theseus legyőzi a kentaurt* című munkája számára. A szobrot később, 1890-ben az újonnan elkészült Kunsthistorisches Museum lépcsőjére helyezték, ahol a mai napig látható. A 2012-től kezdődő projekt révén az épület ismét az eredeti funkcióját tölti be, az ott bemutatott kortárs mű kapcsolódik a múzeum történelmi gyűjteményéhez. Tavalay Felix Gonzalez-Torres installációja költözött be, és korábban többek közt Ron Mueck *Férfi a hajóban* című műve is megfordult itt.

A 2012-ben indult program harmadik lába a művészkurátorok-sorozat, amelynek keretében neves alkotók kapnak felkérést egy-egy sajátos kiállítás megrendezésére a Kunsthistorisches Museum gyűjteményéből. Azt remélik, a koncepció az új kontextus által a tárgyak eddig ismeretlen

Foto: Rafaela Proell © KHM-Museumsverband

JUMAN MALOUF és WES ANDERSON

A Kunsthistorisches Museum néhány éve gondolt egy merészet. Mivel az intézmény már nem frissíti a gyűjteményét, azzal kezdtek kísérletezni, hogy látogatóik számára új lehetőségeket kínáljanak a világhírű tárgyaik mellett a kevésbé közismertek megismerésére. 2012 elején Jasper Sharp kurátor irányításával megkezdődött a gyűjtemény régi tárgyai és a kortárs művészet közti párbeszédnek szentelt programsorozat, amellyel történelmi gyűjteményének újrapozícionálása a múzeum elsődleges célja. Az intézmény a döntésével, hogy erősíti elkötelezettségét a modern és

Részletek a kiállításból

Kunsthistorisches Museum Vienna, Picture Gallery, inv. No. 8331

Ismeretlen festő: *Madeleine Gonsalvus, Petrus Gonsalvus lánya*, 1580 körül, olaj, vászon, 123×86 cm

Kunsthistorisches Museum Vienna, Picture Gallery, inv. No. 8332

Ismeretlen festő: *Petrus Gonsalvus fia*, 1580 körül, olaj, vászon, 100×86,5 cm

© KHM-Museumsverband

Ismeretlen német mester aránytanulmányai (*Meztelen férfi*, 1550 körül, puszpángfa, 13×6,5 cm; *Meztelen fiú*, 1550 körül, puszpángfa, 6,2×3,2 cm; *Meztelen nő*, 1550 körül, puszpángfa, 13×6,6 cm)

aspektusait képes feltárni. Az ilyen kiállítások persze a felkért művész saját munkáiról és az ő sajátos gondolkodásmódjáról is szólnak. Ráadásul minden ilyen tárlat egyben egy oktatási rendezvény programja is. 2012-ben a múzeum klasszikus anyagát Ed Ruscha, 2016-ban pedig Edmund de Waal gondolta újra. 2018-ban Wes Andresont és jelmeztervező-grafikus társát, Juman Maloufot kérték fel a Kunsthistorisches Museum anyagából való kiállítás megrendezésére.

Wes Anderson neve miatt a projektnek az osztrák sajtón kívül máshol is nagy visszhangja lett. Az Oscar- és Golden Globe-díjas rendező filmjeinek látványvilága rendre időutazásra invitál minket. Anderson amúgy is különösen kedveli a régi dolgokat, ráadásul évek óta rendszeres látogatója a múzeumnak, ezért fogadta el szívesen a felkérést egy egyedülálló kiállítás

létrehozására. Végül nemcsak a Kunsthistorisches Museum anyagából válogattak tárgyakat, hanem más bécsi múzeumok gyűjteményéből is. Andersonék két éven keresztül tanulmányozták azt a több mint 4,5 millió tárgyat, amelyek közül végül kiválasztották a nézők által is látható 420 darabot, amelyek majdnem a felét korábban soha nem állították még ki. (Később viszont ki fogják, hiszen a kiállítás 2019 tavaszán a milánói Fondazione Pradába utazik.)

Az időben nagyjából 5000 évet átfogó anyag a legkülönbözőbb kultúrákból való: az óegyiptomi, görög, római antikvitások, a régi festmények, portrék, keresztek, ruhák, étkezési eszközök 14 intézmény kollekcijából érkeztek. A kiállítás igen szélsőséges kritikákat kapott – miszerint művészettörténeti szempontból értelmezhetetlen –, ám a kicsit sem szokványos bemutató látogatószámai igazolni látszanak a várakozásokat.

A kiállítás a Kunstammerben, pontosabban annak a helyén látható, hiszen kurátorai tulajdonképpen egy új Kunstkammert/Wunderkammert hoztak létre, ahol keverednek a világról való ismeretek területei, a legkülönbözőbb tárgyak és formák, a természet és az ember teremtette dolgok egyaránt. A tudomány, a művészet, a múlt, a jelen és akár a jövő találkozik itt.

A Cickánymúmia egy koporsóban és más kincsek című kiállítás nyolc nagy egységre tagolódik, amelyek azért nincsenek szorosan elhatárolva egymástól. Az első szobában a portrék sorát Petrus Gonsalvus és családja képe uralja. A férfi és a gyerekei hypertrichosisban szenvedtek, aminek következtében az egész testüket, és az arcukat is szőr borította. Egyes források szerint a 16. században élt Petrus Gonsalvus és felesége, Catharina házassága szolgált alapul később *A szépség és a szörnyeteg* történetének. Ebben az egységben látható Samuel van Hoogstraten *Ablakon kinéző férfi* című festménye, amelyet a hazai közönség a *Rembrandt és az arany évszázad festészete* című kiállításon már láthatott. A második rész a lenyűgöző zöld szoba, ahol a

porcelán korsóktól és edényektől kezdve a bogarakon, kitömött madarakon, tollakon, maszkokon, szobrokon, Erika Pluhar Hedda Gabler szerepében viselt santungruháján át a smaragd edényig, zöld ruhás személyekről készült festményekig, minden zöldben pompázik. A következő szoba a gyerekeké, akik a képeken mintha kikukucsálnának egy-egy ablakon, köztük egész kicsi páncél töri meg a festmények sorát. A negyedik, vörös szoba apró, beépített tárlóban különböző kultúrákból származó kis méretű büsztök sorakoznak, alattuk szinte egyforma méretű női arcképek, majd kicsiny Herkulesek, groteszk arcokat és jeleneteket tartalmazó ábrázolások, arrébb különböző fegyverek. Az ezt követő egységben az állatoké a főszerep, kitömöttéké, fargottaké egyaránt, de van itt rattan tatu, üvegből készített medúza és három igazi emutójás, a kiállítás legkésőbbi darbjai, mivel a megnyitó előtt hat héttel „születtek”. Itt találjuk továbbá a címadó cickánymúmia-koporsót is. A következő egység két hagyományos tárlót tartalmaz, az egyik tele evőeszközökkel, fegyverekkel, a másik viszont üres. Utóbbi a legtalányosabb dolog a kiállításon. A néző először értetlenül áll – hol vannak a kiállított darabok? –, és nehezen jön rá – egész pontosan csak a kis vezető füzet segítségével –, hogy itt műtárgyfunkcióban találkozunk egy kiállítási kellékkal. Bár nem pontosan ugyanolyan tárló ez, mint a többi, de lényegében semmi szignifikáns különbség nem fedezhető fel közöttük. A hetedik terem a szakrális és a fából készült eszközök (hangszerek, sakkok, szíriai fafossilia, amely a kiállítás legrégebbi darbjai) gyűjteménye, míg az utolsó szobában ismét portrékkal találkozunk. Installálásuk egy családfát imitál, bár nincs köztük rokonság. A legviccesebb mű is itt látható: ezen a hórihorgas Bartlmä Bona egy törpével együtt áll modellt.

A kiállításon a tárgyak csoportosításának szempontjain túl az installálás is szokatlan. Mivel Andersonék olykor egészen alulra helyeznek tárgyakat, ezzel aktív helyzetváltoztatásra inspirálják a nézőt, ennek következtében csak az igazán vállalkozó szellemű vagy nagyon éles szemű emberek láthatják a teljes kiállítást. Mivel a bemutatott tárgyak időben, térben, anyagukban és tárolási feltételeikben (hőmérséklet, páratartalom stb.) is egészen különbözők, komoly szakmai kihívások elé állíthatta a múzeum restaurátorait, hogyan oldják meg a lehetetlennek tűnő feladatot.

A kiállítás az utóbbi idők egyik legizgalmasabb, ötletes, gondolatébresztő eseménye. Kíváncsivá teszi a nézőt a folytatásra.

Kunsthistorisches Museum Wien, Picture Gallery, inv. No. 83729

Ismeretlen festő: *A szőrös férfi, Petrus Gonsalvus*, 1580 körül, olaj, vászon, 190×80 cm